

Финансови услуги: предизвикателства и перспективи - Обзорен доклад

Обобщение

Въведение

Скорошната финансова криза доведе до разкриването на сериозните предизвикателства, които секторът на финансовите услуги в Европа среща. Какви са перспективите индустрията да стане жизнена и устойчива вследствие на кризата? В този доклад се разглеждат икономическите тенденции в банковия и застрахователния сектор, и дебата за регулирането на финансовите пазари. В него подробно се изследват бизнес моделите, прилагани в различните сегменти от финансовия сектор, като отговор на кризата. Накрая в него са разработени сценарии за потенциалния процес на приспособяване на сектора на финансовите услуги в Европа. Изследването се проведе посредством конкретни случаи на редица дружества в сектора, онлайн проучване и интервюта с експерти от дружества, социални партньори, изследователски институции и публични органи и подробен анализ на отчетите и финансовите данни на дружествата.

Политически контекст

Малко вероятно е поредицата от сътресения, произхождащи от уязвимостта на банките, да е приключила. Зачестяващите рискове от неизпълнение на пазарите на недвижими имоти, пазарите на продукти и сред банките в Европа и САЩ ще окажат отрицателно въздействие върху банковите активи и върху икономическото разрастване. В резултат от това всички сценарии за изход, разработени от Европейската комисия водят към фаза на преход с нисък или дори отрицателен растеж. От позитивна гледна точка е дадено начало на регулаторните реформи, а несигурността относно обхвата и посоката им е намалена с наскоро одобрения „Законопроект за реформа Wall Street“ (Wall Street Reform Bill) от Сената на САЩ и взетото решение за регулиране на хедж фондовете и за други въпроси в Европейския съюз. При все това глобалният дебат относно световната регулаторна рамка, както предвиждат правителствата на държавите от G-20, продължава.

Ключови констатации

В отговор на кризата финансовите дружества приспособиха своите бизнес модели, концентрирайки се върху силните страни в основната си стопанска дейност. Може да се наблюдава значителен процес по намаляване на задлъжнялостта (изплащане на дълга) по-специално в частното банкиране. Редица частни банки се опитаха да разширят своите услуги на дребно и търговските си дейности, но се върнаха към инвестиционното банкиране, когато капиталовите пазари разкриха обещаващи възможности. Държавните банки, които са част от публичните програми за разрешаване, бяха реструктурирани чрез разпродаване на периферните и рисковите дейности. Инструментите за оценка на риска бяха подобрени, а коефициентите на обща капиталова адекватност бяха повишени. Балансите бяха поправени от значително обезценяване и голямата част от стопанската дейност възвърна рентабилността си.

Все пак това връщане към рентабилност беше за сметка на значителни съкращения на работни места. През 2009 г. приблизително 10% от работните места в изследваните държавни банки бяха съкратени (около 5% в частните банки, участвали в проучването). В изследваните кооперативни банки заетостта спадна с 1%. Единствено в едно застрахователно дружество и в така наречената „етична“ банка броят на работните места наистина се увеличи. Макар че конкретните случаи не дават пълна картина на развитието на заетостта в сектора, те показват как реструктурирането в сектора е оказало въздействие върху броя работни места.

Множество дружества преработиха своите системи за възнаграждение на управителите и инвестиционните брокери, като обвързаха доходите с постиженията в стопанската дейност в продължение на няколко години. Като цяло размерът на бонусите в сравнение със заплатите

е намален, а плащанията са просрочени от три до четири години. Значителна част от бонусите сега се предоставя под формата на дялове от дружеството. Резултатът от тези промени върху инвестиционното поведение и желанието за поемане на риск все още предстои да се наблюдава.

Въпреки че споделят някои общи тенденции, в бизнес моделите на финансовите дружества се забелязват значителни разлики. Могат да се класифицират спрямо три различни подхода. Една група от „либерални“ банки, инвестиционни фондове и други посредници извлича високи приходи от търговски портфейли и търговия с недвижимо имущество. Докато приспособяват стопанските си операции към новите условия на пазара, те се опитват да продължат стратегията си, ориентирана към печалба, като настояват само за незначителни промени в регулаторната рамка.

Втора група от „държавни“ банки, която попадна под контрола на държавата по време на кризата, сега претърпява силно реструктуриране. Те трябва да се приспособят към значителни загуби от търговските портфейли, както и преориентирането на стопанските стратегии към основната стопанска дейност с услуги на дребно и търговия. Публичният надзор оказва силно въздействие върху процеса по реструктуриране, но и предоставя важни предимства под формата на държавни гаранции.

Третата група е описана като „устойчива“, тъй като въпросните институции следват дългосрочни стопански стратегии с по-малко ливъридж и не толкова амбициозни цели по отношение на печалбите. Тази група не беше силно ангажирана на новите финансови пазари и затова понесе незначителни загуби от намаленията на активите. Някои от спестовните и кооперативните банки принадлежат на тази група, както и нововъзникващите „етични“ банки и повечето застрахователни дружества.

Сценарии за бъдещето

Въз основа на горните констатации за финансовия сектор в Европа бяха разработени три потенциални сценарии за адаптиране.

Нашето минало е нашето бъдеще

Този сценарий предполага, че основните участници са достатъчно силни, за да гарантират, че няма да се състои голяма реформа на финансовата система. Кризата като цяло се тълкува като натрупване на неблагоприятни обстоятелства, а не като грешка в системата. Това позволява на „либералните“ банки да продължат стратегиите си, ориентирани към печалба, докато „устойчивият“ сегмент ще постигне успех, ако задържи позицията си, макар и да не я разшири значително. Изправени пред все по-силните „либерални“ банки, „държавните“ банки ще бъдат в напрежение, а правителствата ще се опитат да намалят участието им в подобни институции. Сценарият предполага, че може да се избегне по-нататъшна финансова криза само с незначителни

регулаторни изменения и че банкирането на дребно и търговското банкиране ще осигурят достатъчна стабилност.

Нов световен ред за финансовите пазари

В този сценарий правителствата на държавите от G-20 одобряват фундаментална реформа на световната финансова система през декември 2010 г. Реформата включва по-високи коефициенти на обща капиталова адекватност, основани на риска, разделяне на инвестиционното банкиране от банкирането на дребно и търговското банкиране, предоставяне на планове за преобразуване („информизирано съгласие“) — поне от страна на основните участници — и ефективен надзор. Въвеждането на тези правила ще намали конкурентните предимства на либералните банки и ще постави устойчивите и държавните дружества в много по-добра позиция. По-високите коефициенти на обща капиталова адекватност ще бъдат ключът към този тип приспособяване, за което ще е необходим дълъг и труден период на преход.

Разпределени икономики

Този сценарий предполага, че финансовата криза не може да бъде контролирана. Повишаващите се нива на неизпълнение и претоварените публични бюджети ще принудят някои правителства в еврозоната да намалят пасивите от 20% до 30% и да вземат решение — да закрият или национализират — редица банки. Строгите икономически програми в европейските държави ще бъдат допълнителна тежест върху реалните икономики, а увеличаващата се инфлация в САЩ и Обединеното кралство ще създаде допълнителни дисбаланси. Този сценарий предвижда международно регулиране на западащите финансови пазари, а оттам и група управители и професионалисти, силно ориентирани към печалба и растеж ще продължат да участват в краткосрочни спекулации и арбитраж, подкрепяни от някои държави, които предлагат либерални финансови пазари. На този подход ще се противопоставят някои части от обществото, които ще започнат да развиват икономики, базирани на местна мрежа. Фундаментална критика на глобализираните икономики ще доведе до нови подходи, основани на „микроорганизми“, вместо на макроинституции.

Във всички сценарии се предвижда допълнително намаление на заетостта във финансовия сектор. То ще бъде най-силно в третия сценарий. Все пак натискът да се постигне намаляване на разходите ще бъде силен във всички сценарии, докато информационните и комуникационните технологии ще предоставят пространство за непрекъснато увеличение на продуктивността. Социалният диалог във всички сценарии е най-добре развит в съответствие с предположенията във втория („нов световен ред“).

Допълнителна информация

Докладът *Финансови услуги: предизвикателства и перспективи* — е достъпен на <http://www.eurofound.europa.eu/emcc/content/source/eu10001a.htm>

Radoslaw Owczarzak, Мениджър по изследвания
row@eurofound.europa.eu